

NHỮNG CON CHỮ DIU DÀNG CỦA VICTOR HUGO

LES MISÉRABLES (7)

Khách để khăn gói và cái gậy xuống ghé dài rồi ngồi vào bàn; con Cosette vội vàng đem đến một chai rượu vang và một cái cốc. Người lái buôn đòi nước lúc này tự tay xách thùng ra cho ngựa uống.

Cosette lại chui xuống gầm bếp, ngồi đan.

Khách lạ rót rượu ra cốc nhưng chỉ nhấp một tý rồi chăm chú nhìn con bé.

Cosette trông xấu quá. Giá mà được sung sướng, chắc nó cũng xinh.

Cosette gầy và xanh, khuôn mặt âu sầu bé nhỏ, lên tám mà như chỉ lên sáu. Mắt to, sâu lõm vào; nó đã khóc nhiều lắm nên trông dại hẩn đi. Hai bên mép có nếp nhăn, dấu hiệu của sự khủng khiếp thường xuyên vẫn thấy trên nét mặt những kẻ tù đày hoặc những người ốm đau tuyệt vọng. Hai bàn tay thì nứt nẻ. Ánh lửa lúc này chiếu vào nó, làm nổi rõ những đầu xương; thân hình gầy guộc càng thêm ghê sợ.

Lúc nào nó cũng rét run cầm cập nên hai đầu gối cứ ép sát vào nhau đã thành thói quen.

Quần áo thì độc một manh đã rách nát; mùa nực trông rất thương tâm, mùa rét nhìn đến phát khiếp. Không một mụn len, rặt những mảnh vải rách mướp, hở từng mảng da thịt, trông rõ cả những vết đen, vết tím do những trận đòn của mụ Thénardier làm ra. Hai cẳng khăng khiu và mẩn đỏ chẳng có gì che đậy. Hai vai gầy lộ xương trông đến rớt nước mắt.

Nơi con bé, từ cách đi đứng, dáng điệu, đến giọng nói, lời lẽ áp a áp ứng, ánh nhìn, sự im lặng, cử chỉ rụt rè, tất cả đều diễn tả nên chỉ một điều là sự sợ hãi. Sợ hãi thấm đầy người nó, trùm lên nó. Sợ hãi như có sức gì khép chặt khuỷu tay nó vào hai đùi, thu gót chân nó vào trong váy, co rúm người nó lại cho khỏi tổn chỗ, nín hơi không dám thở mạnh. Nó sợ quá nên đã nhiễm cái thói quen ấy, mỗi ngày một thêm co rúm. Trong khóe mắt còn thấy có một tia kinh sợ.

Nó sợ quá đến nỗi về nhà, ướt át là thế cũng không dám lại gần lửa mà hơ. Nó lẳng lặng bắt tay vào việc. Nó mới lên tám mà con mắt nhìn lúc nào cũng âm thầm, đôi khi sâu thẳm quá, nên có lúc tưởng như sắp hóa dại hay biến thành quái vật.

Như đã biết, bình sinh nó chưa hề biết cầu nguyện là gì, chưa từng bước chân vào nhà thờ. Mụ Thénardier thường bảo: “Thì giờ đâu mà đi nhà thờ?”

Người mặc áo khoác vàng vẫn dăm dăm nhìn vào Cosette.

Bỗng mụ Thénardier tru tréo:

“Ồ kìa, bánh đâu?”

Cứ quen lệ, mỗi lần mụ Thénardier the thé lên tiếng là con bé lại chui nhanh ra khỏi gầm bàn. Nó quên khuấy việc mua bánh; nó lại dùng đến cái kế của những đứa trẻ lúc nào cũng khiếp sợ. Nó nói dối:

“Thưa bà, hiệu bánh đóng cửa rồi ạ.”

“Phải đập vào cửa ấy chứ.”

“Thưa bà, con có đập.”

“Rồi sao?”

“Người ta không mở.”

“Đề mai tao hỏi xem có thật không. Mà mày mà nói dối thì liệu hôn. Bây giờ trả lại tao đồng mười lăm xu.”

Cosette thọc tay vào cái túi tạp dề; bỗng nó tái xanh người. Mất đồng mười lăm xu rồi. Giọng mụ Thénardier:

“Hừ, tao bảo gì, mày có nghe thấy không?”

Cosette lộn túi áo, chẳng có gì. Không biết nó biến đi đằng nào? Khốn khổ, con bé không còn biết nói sao nên cứ đứng ngây như phỗng.

Giọng mụ Thénardier rít lên the thé:

“Mày đánh mất đồng mười lăm xu rồi à? Hay là mày định ăn cắp của tao, hở con kia?”

Vừa nói, mụ vừa giơ tay vói cái roi da treo trên lò sưởi.

Trông thấy mụ hùng hổ như thế, Cosette bật kêu:

“Con lạy bà, con lạy bà, bà tha cho con, con chữa rồi.”

Mụ Thénardier tháo cái roi ra.

Lúc ấy, người mặc áo khoác vàng móc túi gi-lê mà không ai để ý tới. Và lại, những người khách khác còn mãi mê đánh bài, uống rượu, chẳng ai để ý.

Cosette khiếp đảm thu hình lại ở góc lò, co rúm chân tay trần trụi như muốn giấu bớt chúng đi.

Mụ Thénardier vừa giơ roi thì người áo khoác vàng nói:

“Xin lỗi bà. Lúc nãy tôi vừa thấy cái gì ở túi con bé rơi rồi lăn vào đây. Hay là đồng hào ấy?”

Vừa nói, khách vừa cúi xuống, vờ tìm dưới đất một lúc, rồi ngẩng lên:

“Đúng rồi. Đây này bà.”

Xong ông ta đưa một đồng hào cho mẹ Thénardier.

Mẹ nói:

“Phải rồi, phải rồi.”

Nhưng nào có phải, đồng này là hai mươi xu; nhưng mẹ thấy có lời nên bỏ đồng tiền vào túi mà đành quắc mắt nhìn con bé, bảo nó:

“Dù vậy, từ giờ cũng phải chừa, nghe không?”

Cosette lại chui vào cái chỗ mẹ Thénardier gọi là “ổ chó”; mắt nó mở to nhìn mãi người khách; con mắt như bắt đầu có ánh gì lạ lùng từ xưa nó chưa từng có. Đó mới chỉ là một nỗi ngạc nhiên thơ ngây nhưng chen lẫn một niềm tin thẳng thốt.

Mẹ Thénardier hỏi khách:

“Này bác, bác có ăn tối không?”

Khách không trả lời, hình như đang mải mê nghĩ ngợi.

Mẹ lẩm bẩm:

“Hạng người gì thế này? Chắc là một gã kiết xác. Làm quái gì có tiền mà ăn tối. Chẳng biết có tiền trả phòng trọ không. Nhưng cũng may là hắn không nổi lòng tham để ăn cắp đồng rơi dưới đất.”

Lúc ấy, cửa bên cạnh mở. Eponine và Azelma chạy vào. Hai con bé thật đẹp; ra vẻ thành thị chứ không quê mùa; một đứa tóc bím chải bóng màu hạt dẻ; một đứa tóc đen tết nhánh đuôi sam, bỏ xõa sau lưng. Cả hai đều nhanh nhẹn, sạch sẽ, mũm mĩm, tươi tắn, khỏe mạnh, nhìn rất đáng yêu.

Hai đứa cùng mặc áo rất ấm, nhưng nhờ có bàn tay khéo léo của người mẹ nên vải tuy dày mà vẫn sát người và duyên dáng. Mặc phòng cho mùa đông mà vẫn không mất vẻ xuân tươi.

Hai con bé như tỏa ra ánh sáng, thêm cái vẻ uy quyền nữa. Cứ trông bộ cánh, cách nô đùa âm ỉ cũng đủ thấy chúng là những bà chúa trong nhà.

Nhìn thấy hai con, mẹ Thénardier mừng yêu:

“Ra hai cô đây à?”

Rồi mẹ kéo từng đứa vào lòng, lấy tay vuốt tóc, buộc lại cái băng, rồi buông chúng ra, vừa buông vừa đẩy một cách âu yếm, miệng nói:

“Các con tôi ăn với mặc lôi thôi quá.”

Hai đứa nhỏ đến ngồi cạnh bếp lửa. Chúng có một con búp bê đặt trên đùi, lật qua lật lại, bi bô với nhau rất vui vẻ. Cosette thỉnh thoảng ngừng kim đan, ngẩng lên nhìn hai đứa, mặt thiếu nảo.

Eponine và Azelma thì không nhìn đến Cosette. Chúng coi Cosette giống như con chó trong nhà. Cả ba đứa cộng tuổi lại chưa đầy hai mươi nhưng tiêu biểu được cho tất cả xã hội loài người: một bên là thèm muốn và một bên là khinh rẻ.

Con búp bê của hai chị em đã cũ, bạc phéch, già nua, còm cõi nhưng Cosette vẫn thấy đẹp lắm. Cả đời nó nào có được một con búp bê, một “con búp bê thật” bao giờ!

Mụ Thénardier đang đi đi lại lại trong nhà, bất chợt trông thấy Cosette lơ đãng nhìn hai đứa bé kia chơi, bỏ cả việc nên mụ hét lớn:

“À, quả tang nhé. Mà y làm ăn thế à? Để tao quát cho mấy roi vào xác rồi mới chịu làm hả?”

Khách lạ vẫn ngồi yên trên ghế, quay lại mụ Thénardier mỉm cười có vẻ rụt rè và nói:

“Chà! Thừa bà, cứ để cho cháu nó chơi đi.”

Giá câu ấy phát ra từ miệng một ông khách đã gọi một khoanh đùi lợn và hai chai rượu vang mà đừng có cái vẻ “kiết xác” thì đã là một cái lệnh. Đàng này, một người đội cái mũ như thế lại dám “muốn thế này thế nọ” thì mụ Thénardier chịu sao nổi. Mụ gay gắt đáp:

“Nó ăn thì nó phải làm chứ. Ai nuôi không nó được.”

“Thế cháu nó làm gì đấy ạ?”

Giọng nói khách ôn tồn, trái ngược với bộ đồ ăn mày và cái dáng vai u thịt bắp của mình.

Mụ Thénardier “hạ cố” trả lời:

“Đan bit tất chứ còn làm gì được nữa. Đan cho hai con tôi; hai đứa không có bit tất, lúc này đi chân không đấy thôi.”

Khách nhìn xuống đôi chân mần đồ của Cosette, lại hỏi:

“Đôi này cháu đan bao giờ mới xong?”

“Khéo nó lại không dây ra ba, bốn ngày nữa, cái con lười!”

“Thế đan xong thì một đôi giá độ bao nhiêu?”

Mụ Thénardier nhìn khách ra vẻ khinh bỉ:

“Rẻ cũng phải ba mươi xu.”

“Năm phật lăng bà có bán không?”

Một người phu xe nghe chuyện, phá lên cười:

“Ái chà! Năm phật lăng ấy à? Bán phứt đi chứ lị!”

Gã chồng thấy cần phải lên tiếng:

“Thưa ông, vâng. Ông có thích thì nhà cháu để lại hầu ông, năm phật lãng đây. Nhà hàng chúng cháu bao giờ cũng chiều khách.”

Mụ Thénardier giờ cái giọng ăn chắc và gọn gàng cố hữu:

“Muốn mua thì trả tiền ngay đây.”

“Được, tôi mua đôi bút tất này.”

Khách vừa nói vừa móc túi lấy đồng năm phật lãng, đặt lên bàn:

“Tiền đây.”

Rồi quay qua Cossette:

“Giờ thì đôi tất con đan là của ta. Cho con chơi đi.”

Người phu xe thấy đồng bạc, thích quá, bỏ cả cốc rượu, chạy lại bàn nhìn kỹ rồi reo lên:

“Ồ cái này là thật! Giá bằng cả một cái bánh lớn. Bỏ thật! Không phải bạc giả đâu.”

Gã Thénardier đến gần và lẳng lẳng bỏ đồng bạc vào túi.

Mụ Thénardier không còn nói vào đâu được. Mụ cắn môi, ra dáng rất tức tối.

Cosette sợ run. Nó đánh liều hỏi:

“Thưa bà có thật không? Con chơi có được không?”

Mụ Thénardier găm lên:

“Thì chơi!”

“Cảm ơn bà.”

Miệng nói cảm ơn mụ Thénardier nhưng tâm lòng thơ ngây của nó thì cảm ơn khách.

Gã Thénardier lại ngồi uống rượu. Mụ vợ ghé vào tai gã, khẽ hỏi:

“Thằng cha áo vàng ấy là người thế nào?”

Gã Thénardier trả lời như phán:

“Ta từng thấy khối nhà triệu phú ăn mặc như thế.”

Cosette không đan nữa nhưng chưa chui ra khỏi găm bàn. Nó vẫn thường ít động đậy. Nó thò tay ra sau lưng lấy từ trong hộp mấy mụn giẻ cũ và cái gươm nhỏ bằng chì.

Con Eponine với con Ezelma chẳng để ý đến gì cả. Chúng vừa làm một việc trọng đại là bắt được một con mèo. Chúng vắt con búp bê xuống đất, rồi con Eponine lấy áo quần, tả lót xanh đỏ quần quanh thân mèo, mặc kệ cho nó kêu gào giãy giụa. Vừa làm công việc quan trọng và khó khăn đó, con chị Eponine vừa thủ thỉ với con em Ezelma bằng cái giọng trẻ thơ nghe êm ái lạ thường:

“Em xem này, con búp-bê-mèo bây giờ thích bằng mấy con búp bê kia. Nó biết động đậy, nó biết kêu, người nó lại ấm. Đây, em xem, chúng mình chơi với nó nhé? Giả vờ nó là con gái chị; chị giả làm một bà quý phái. Chị đến chơi

vời em rồi em nhìn nó, rồi em thấy có có râu, em lấy làm lạ. Rồi em lại thấy cái tai nó, xong cái đuôi nó, em thấy lạ quá, thế là em nói: ‘Trời ơi!’ Lúc đó chị mới bảo em: ‘Thưa bà, vâng, con cháu tôi nó như thế đấy, bây giờ thì bọn con gái đũa nào cũng thế cả.’”

Ezelma ngậy người ra nghe Eponine.

Lúc ấy, bọn khách uống rượu đang hát một bài tục tĩu rồi cười vang, làm rung trần nhà.

Gã Thénardier cũng hát theo để kích thích thêm.

Hệt như giống chim bọ cái gì cũng có thể tha về làm tổ thì bọn trẻ con cái gì cũng làm thành được một con búp bê. Hai chị em Eponine và Azelma còn mãi quần cho con mèo thì Cosette cũng quần mảnh vải rách lên cái grom của mình. Xong, nó bé lên tay, ru khe khẽ.

Búp bê là một đòi hỏi cấp bách của các bé gái, là biểu hiện đáng yêu của nữ tính ở tuổi trẻ con. Chăm sóc, vá may, trang điểm, thay áo quần, dạy bảo, mắng mỏ, ru ẵm, vỗ về, dỗ ngủ, coi một đồ vật như một sinh linh, tương lai của người đàn bà là ở đấy. Bé gái lúc mơ tưởng lú lo, lúc vá may quần áo, thay tả lót nhỏ xíu, lúc cái áo ngoài, khi cái yếm lót xinh xinh. Cứ làm như thế mà đứa trẻ dần dần trở thành một cô gái nhỏ, cô gái nhỏ thành cô gái lớn, cô gái lớn thành người thiếu phụ. Đứa con đầu lòng sẽ thay chân cho con búp bê cuối cùng.

Một đứa bé gái thiếu búp bê thì cũng khổ sở gần như người đàn bà không con và cũng là chuyện vô lý.

Vì thế, Cosette lấy thanh grom làm con búp bê.

Mụ Thénardier mon men lại gần “người áo vàng”. Mụ nghĩ thầm:

“Chồng mình nói phải, hay đây là ông chủ ngân hàng Laffitte? Có những nhà giàu cứ thích bông phèng như thế.”

Mụ đến bên khách, tỳ tay, nói:

“Thưa ông...”

Nghe tiếng “ông”, khách quay lại.

Từ này mụ chỉ một giọng gọi khách là “bác” hay “ông già”. Giờ thì mụ cố làm ra dáng dịu dàng, nhưng cái dịu dàng của mụ còn khả ố hơn cái nanh ác lúc này.

“Thưa ông, ông xem, tôi có cảm đoán nó đâu, nó chơi thì chơi. Có chơi cũng chỉ lần này thôi. Thật nể ông tốt quá. Ông xem nó trơ thân xác ra, có gì đâu. Nó phải làm chứ!”

Khách hỏi:

“Cháu nó không phải là con bà ư?”

“Rõ khốn nạn! Thưa ông, tôi có gửi thư cho con mẹ nó. Nó là con nhà túng đỏi, chúng tôi đem về nuôi làm phúc. Nó đàn độn lắm, đầu nó dễ thường chỉ toàn nước là nước. Ông xem, đầu nó to thế kia. Chúng tôi cũng làm hết sức mình vì nó, nhưng nhà nghèo lắm. Chúng tôi đã gửi thư về quê mà sáu tháng nay chẳng được tin tức gì. Chắc là mẹ nó chết rồi.”

“Thế à?”

Khách nói xong, lại trầm ngâm nghĩ ngợi.

Mụ Thénardier tiếp:

“Mẹ nó cũng chẳng ra quái gì. Mang con bỏ chợ.”

Lúc hai người trò chuyện thì Cosette như có linh tính báo cho biết họ đang nói chuyện về nó. Nó không rời mắt nhìn mụ Thénardier. Nó nghe lồm bồm câu được câu mất.

Bọn khách đã say mèm nhưng vẫn hát mãi, càng lúc càng ảm ỉ, một bài hát tục tĩu trong có đề cập đến Mẹ Maria và Chúa Hải Nhi.

Mụ Thénardier đã chạy đến chia phần vui nhộn.

Cosette vẫn ngồi dưới bàn nhìn đăm đăm ngọn lửa và ngọn lửa thì phản chiếu long lanh trong mắt nó.

Nó vừa ru nựng cái quần tả nó làm ra vừa hát khe khẽ:

“Mẹ em chết rồi! Mẹ em chết rồi! Mẹ em chết rồi!”

Bị bà chủ quán mời mọc mãi, nhà “triệu phú” mới chịu ăn tối.

“Thưa ông, ông dùng gì?”

“Bánh mì và phó mát”, khách nói.

“Rõ ràng là tên kiết xác”, mụ Thénardier nghĩ.

Bọn say vẫn hát bài hát tục tĩu của chúng. Cosette thì cứ hát ru bài hát riêng mình.

Bỗng Cosette im bật. Nó vừa quay lại và thấy con búp bê của chị em nhà Thénardier bị vứt nằm dưới đất gần cái bàn làm bếp. Thế là nó buông thanh gương quần giẻ xuống, thong thả nhìn quanh phòng một lượt. Mụ Thénardier đang mãi nói với chồng, tay đếm tiền, Eponine và Azelma bận chơi con mèo, khách thì nào ăn uống, nào hò hát, không ai nhìn nó cả.

Con bé thừa cơ hội, tức khắc từ trong gậm bàn bò ra, nhìn quanh lượt nữa xem có ai thấy không, rồi nhanh nhẹn trườn ra chỗ con búp bê mà nhặt lấy. Thoáng một cái, nó đã ngồi vào chỗ cũ, không nhúc nhích, quay lưng lại để cho búp bê ẩn vào chỗ bóng tối. Nó bé búp bê trên tay. Chưa bao giờ được chơi búp bê nên nó thấy sung sướng hết sức.

Ngoài người khách lạ đang thong thả dùng bữa ăn xoàng kia, chẳng một ai trông thấy hành động Cosette vừa làm đó.

Con bé vui được đến gần mười lăm phút.

Nhưng, mặc dù đã hết sức cẩn thận, nó vẫn không ngờ một chân búp bê lòi ra ngoài dưới ánh lửa rực rỡ trong lò bếp. Bỗng con Azelma nhìn thấy cái chân hồng hồng và sáng chói ấy, bảo con Eponine:

“Kìa, chị!”

Hai đứa bé ngừng chơi, ngẩn người ra. Rõ ràng là con Cosette đã cả gan lấy búp bê của chúng!

Eponine đứng dậy, tay vẫn ôm con mèo, đến gần, kéo váy mẹ nó. Mẹ Thénardier bảo:

“Yên nào! Cái gì thế?”

“Mẹ ơi, trông kìa!”

Miệng nói, tay nó trở vào con Cosette.

Cosette mãi mê với búp bê, không nhìn thấy gì và cũng không nghe thấy gì hết.

Nét mặt mẹ Thénardier biến sắc. Mẹ có cái vẻ đặc biệt của bọn nặc nô, động một tý là giờ nhanh vẫu mỏ.

Lần này mẹ bị bẽ mặt nên càng giận dữ. Cosette chẳng coi ai ra gì. Cosette dám chạm đến búp bê của “các công chúa cung” của mẹ. Giả thử một bà hoàng hậu mà thấy một tên nông nô dám khoác thử lên mình hãnh cái băng huân chương nhất đẳng của đông cung thái tử thì vẻ mặt phẫn nộ của bà ta cũng chỉ đến thế là cùng.

Mẹ Thénardier thét lên, giọng khàn đi vì uất ức:

“Cosette!”

Con bé giật nảy người tưởng như trời long đất lở. Nó quay lại. Mẹ Thénardier lại thét:

“Cosette!”

Cosette khẽ đặt búp bê xuống đất, thái độ vừa nâng niu quý trọng lại cũng vừa như ngao ngán thất vọng. Mắt nó vẫn nhìn búp bê, hai tay chấp; mười ngón xoắn lại trông mới thảm làm sao!

Con bé mới ngần ấy tuổi đầu! Ngày hôm đó trải qua bao cơn sợ hãi, nào lặn lội trong rừng, nào cái roi da, nào những lời độc địa lúc nãy của mẹ Thénardier thì với nó chẳng ăn thua gì; vậy mà lúc này bị xa rời búp bê, nó lại khóc. Nó khóc nức nở.

Người khách đứng dậy hỏi mẹ Thénardier:

“Gì thế bà?”

Mẹ Thénardier chỉ tay vào cái tang vật còn nằm sóng sượt dưới chân con bé:

“Không trông thấy ư?”

“Thế thì làm sao?”

“Con ăn mày dám sờ vào búp bê của trẻ tôi.”

“Chỉ vậy mà cũng âm lên à? Nó chơi búp bê thì đã làm sao?”

“Tay bản thế kia mà dám mó vào, thật tởm!”

Nghe vậy, Cosette càng nức nở khóc.

Mụ Thénardier quát:

“Có cầm họng ngay không?”

Người khách đi thẳng về phía trước, mở cửa bước ra ngoài.

Thấy khách đi khỏi, mụ Thénardier thừa cơ thò chân vào gầm bàn đập mạnh Cosette một cái làm nó phải kêu lên mấy tiếng.

Cửa lại mở, người khách trở vào, hai tay ôm con búp bê kỳ diệu đã nói ở trên, con búp bê mà tất cả mọi trẻ trong làng đều ngắm nghía từ sáng.

Người lạ đặt con búp bê đứng ngay trước mặt Cosette, nói:

“Này, của con đây!”

Chắc hẳn lúc ngồi nghĩ ngợi vẫn vợ hơn một tiếng đồng hồ, khách cũng thoáng thấy qua cửa kính những hàng bán đồ chơi rực rỡ đèn nến, như một luồng ánh sáng thân thiện.

Khi Cosette nhìn lên, thấy người lạ mang búp bê bước về phía mình thì nó tưởng như thấy mặt trời đang tiến đến, rồi khi nghe câu nói lạ lùng “của con đây”, nó liền chậm chậm lùi lại, lùi vào tận chỗ cuối bàn, nơi xó tường, mà núp. Nó không khóc nữa, không kêu nữa và cũng như không dám thở nữa.

Mụ Thénardier, Eponine và Ezelma đứng sửng như ba pho tượng. Bọn khách cũng phải ngừng cả lại. Trong quán tự nhiên im lặng, trang nghiêm.

Mụ Thénardier đứng trơ như phỗng và ngậm câm. Mụ băn khoăn nghĩ “Cái lão già này là người thế nào? Một kẻ nghèo? Hay một nhà triệu phú? Có lẽ cả hai, tức là một thằng kẻ cướp.”

Mặt gã chồng nhăn nhúm. Cái nhăn đó phản ảnh rõ dục vọng bên trong. Cái nhăn trên mặt một người đang bị thôi thúc bởi một bản năng thú tính. Gã hét nắm con búp bê lại nắm người khách; gã đánh hơi người khách như đánh hơi một túi bạc. Điều ấy chỉ thoáng qua như một tia chớp. Rồi gã đến gần mụ vợ, thì thầm:

“Cái này rẻ cũng phải ba mươi quan. Đừng có dại dột nhé. Hãy quỳ mọp trước mặt hẳn.”

Những kẻ vũ phu cũng giống như những người thơ ngây thường hay thay đổi đột ngột. Mụ Thénardier có lấy cái giọng ngọt ngào –nhưng thật là chua như của bọn đàn bà cay nghiệt- bảo Cosette:

“Kìa, Cosette, ông cho, sao con không cầm lấy?”

Cosette khiếp sợ nhìn con búp bê kỳ lạ. Mặt nó còn rùng rùng giọt lệ nhưng hai con mắt đã ngời lên những tia sáng sung sướng lạ lùng tựa như bầu trời lúc bình minh.

Lúc ấy nó có cảm tưởng như có người đột nhiên bảo nó: “Cô bé, cô là hoàng hậu của nước Pháp”. Nó tưởng như nó mà mó vào con búp bê thì sấm sét sẽ nổ ra. Điều đó cũng có phần đúng vì nó nghĩ mẹ Thénardier sẽ mắng nó, rồi đánh nó. Song nó ham thích quá, liền sấn đến gần búp bê, xong quay lại mẹ Thénardier, rụt rè khẽ hỏi:

“Thưa bà, con xin có được không ạ?”

Không từ ngữ nào có thể diễn tả cho hết cái vẻ vừa liêu lĩnh, vừa khiếp sợ, vừa hân hoan ấy.

Mẹ Thénardier nói sỗng:

“Được chứ! Của mày đấy. Ông cho mày mà lì!”

“Thưa ông, có thật không? Có thật ‘bà lớn’ này là của con không?”

Khách như muốn ứa nước mắt. Ông cảm động quá, không nói lời gì vì sợ tiếng nói sẽ bật thành tiếng khóc.

Khách nhìn Cosette gật đầu rồi cầm tay búp bê đặt vào tay Cosette.

Cosette vội vụt tay lại như mó phải lửa và cúi gầm mặt xuống. Phải nói thêm rằng lúc ấy nó thè lưỡi ra nữa. Rồi nó quay phắt lại, ôm chầm lấy con búp bê, nói:

“Cháu đặt tên nó là Catherine”.

Cái lúc quần áo tả tơi của Cosette chạm vào những dải áo lượt là màu hồng của con búp bê thì thật đúng là giây phút lạ lùng. Nó hỏi mẹ Thénardier:

“Thưa bà, con đặt nó lên chỗ ghé ngồi được không?”

“Được.”

Giờ thì lại đến lượt Eponine và Azelma đứng nhìn Cosette mà thèm.

Cosette đặt búp bê lên ghé rồi ngồi bệt xuống đất ngay trước mặt búp bê, yên lặng trong dáng điệu chiêm ngưỡng.

Khách lạ bảo:

“Cosette, con chơi đi.”

“Ồ! Con chơi chứ.”

Người lạ hình như Trời sai xuống để thăm Cosette thì lại là người mà mẹ Thénardier căm ghét nhất, nhưng mẹ phải nén giận. Mặc dù lâu nay mẹ đã quen nhất cử nhất động đều học đòi chồng, không bao giờ để lộ buồn vui ra mặt, thì lúc này mẹ cũng không sao nhịn được nổi tức tối. Mẹ vội cho hai đứa con đi ngủ, lại xin phép người áo vàng cho Cosette cũng được đi ngủ; mẹ nói thêm ra vẻ thương yêu nó lắm:

“Hôm nay cháu nó mệt lắm rồi.”

Cosette hai tay ôm búp bê đi ngủ.

Phần mẹ Thénardier, chốc chốc lại đến chỗ cuối phòng là nơi gã chồng ngồi để “khai uất”. Mẹ thì thào với chồng, nhưng càng không dám nói to thì giọng mẹ nghe càng hẳn hoi:

“Cái con khi già! Không biết bụng dạ nó nghĩ thế nào. Đến mà làm rầy người ta. Nó lại muốn cho con quỷ con chơi! Lại cho nó cả búp bê nữa. Con búp bê những bốn mươi quan, đem đi cho cái con chó ghẻ có bán xác cũng chỉ được bốn mươi xu. Không khéo lại đến nước lão ta ‘bắm công nương’ với nó như bám với Berry quận chúa chắc. Không biết lão có tinh táo không. Cái thằng già bí mật, để nó hóa rồ chắc!”

Gã chồng cự lại:

“Sao lại rồ? Có gì là lạ. Người ta thích thế thì sao. Mẹ mày thì mẹ mày thích bắt con bé phải làm việc, người ta thì người ta thích cho con bé chơi. Người ta có quyền của người ta. Khách trọ muốn làm gì thì làm miễn là trả tiền. Lão ấy là kẻ hay thương người thì bận gì đến mẹ mày? Còn như lão ta gàn dở cũng chẳng can gì đến mẹ mày. Người ta có tiền thì mặc người ta, việc gì cứ nói mãi?”

Trước cái giọng dứt khoát ông chủ và cái lý lẽ chủ quán ấy, mẹ hết ngữ trả lời.

Người khách lạ chống tay xuống bàn, ngồi trầm ngâm nghĩ ngợi. Bọn lái buôn và bọn phu xe lảng lảng, thôi không hát nữa. Họ ngồi xa mà nhìn khách lạ, ra vẻ kính sợ. Người ta ăn mặc tồi tàn thế mà không coi tiền bạc vào đâu, lại vọt tiền ra mua con búp bê to tướng cho đứa trẻ bản thủ rách rưới, chắc hẳn phải là bậc phú quý có quyền thế lắm.

Mấy tiếng đồng hồ trôi qua. Lễ nửa đêm đã xong, tiệc Giáng Sinh đã tàn, khách khứa đã ra về, cửa hàng ăn đã đóng, gian phòng dưới vắng ngắt, đèn lửa đã tắt. Người khách lạ vẫn ở nguyên chỗ cũ, dáng ngồi như trước, thỉnh thoảng mới đổi tay chống lên má.

Từ lúc Cosette đi khỏi, khách lạ không nói một lời. Chỉ còn hai vợ chồng Thénardier ở lại trong phòng vì lịch sự cũng có, vì tò mò cũng có.

Mẹ vợ càu nhàu:

“Để thường cứ ngồi vậy suốt đêm?”

Lúc chuông đồng hồ điểm hai giờ sáng, mẹ đành chịu thua, bảo chồng:

“Tôi đi ngủ đây, mặc ông làm gì lão ta thì làm.”

Gã chồng đến ngồi nơi cái bàn góc xó, thấp một cây nến rồi giờ tờ Tin Tức Nước Pháp ra xem.

Một tiếng đồng hồ nữa trôi qua. Ông chủ quán đáng kính ấy ít nhất cũng đã đọc tờ Tin Tức Nước Pháp đến ba lần, khởi từ chỗ đề ngày tháng đến tên nhà in, vậy mà khách vẫn không nhúc nhích.

Gã Thénardier cựa mình khạc nhổ, hỉ mũi, khua bàn ghế, khách vẫn ngồi im.

Gã nghĩ thầm: “Hay là hẳn ngủ rồi?”

Khách không ngủ nhưng không tài nào đánh thức được.

Sau cùng, Thénardier bỏ mũ, bước nhẹ nhẹ đến gần khách, đánh liều hỏi:

“Thưa ngài, ngài chưa đi nghỉ?”

Nói là “chưa đi ngủ” sợ hơi nặng và suông sã. “Đi nghỉ” nghe lịch sự và kính trọng hơn. Những chữ ấy sáng hôm sau có tác dụng huyền diệu là thổi phồng to những con số trên đơn tính tiền. Một cái buồng cho khách “ngủ” chỉ trả hai mươi xu; một cái buồng cho khách “nghỉ” phải trả hai mươi phật lạng.

Khách đáp:

“Ừ nhỉ! Ông nói phải. Chuồng ngựa đi đàng nào?”

Thénardier mỉm cười:

“Thưa ngài, để tôi đưa ngài.”

Gã cầm một cây nến. Khách lấy khăn gói và cái gậy. Thénardier dẫn khách vào một phòng trên gác, rất lộng lẫy, đồ đạc toàn bằng gỗ, có giường khung buồng màn.

Khách hỏi:

“Sao lại thế này?”

“Đây là buồng cưới của vợ chồng nhà cháu ngày xưa. Bây giờ chúng tôi ở phòng khách, một năm chỉ vào phòng này ba, bốn lần.”

Khách nói sảng:

“Chuồng ngựa thì với tôi cũng chỉ thế.”

Thénardier vờ như không nghe thấy câu nói khiếm nhã ấy. Gã thắp hai cây nến còn mới toanh trên lò sưởi. Trong lò, lửa cháy khá đậm. Trên thành lò có một cái khăn trùm phụ nữ dệt bằng chỉ bạc kết hoa cam đặt dưới một cái bình.

Khách hỏi:

“Còn đây là cái gì?”

“Thưa ngài, cái khăn cưới của mẹ cháu ạ.”

Khách nhìn vật đó như có ý bảo: “Hóa ra con quý cái ấy cũng có lúc là gái đồng trinh!”

Thénardier đã nói láo: Khi gã thuê căn nhà để mở hàng ăn thì đã có sẵn y nguyên cái phòng và những đồ đạc này rồi. Gã mua lại số đồ đạc ấy và đổi chác ở đâu được cái khăn hoa cam cho người ta tưởng rằng trước đây vợ gã cũng có cái vẻ mỹ miều và nhà gã có vẻ lịch sự một tí.

Lúc khách quay lại thì chủ quán đã biến mất.

Thénardier khéo lủi ra ngoài lúc nào không biết; chẳng dám cáo từ, sợ nếu tỏ ra quá thân thì thất lễ với kẻ mà gã định bụng sáng hôm sau sẽ thẳng tay cắt cổ.

Chủ quán về phòng riêng.

Mụ vợ thì đã đi nằm nhưng chưa ngủ. Nghe tiếng chân chồng vào, mụ quay lại bảo:

“Mình ạ, mai tôi tống cổ con Cosette ra khỏi cửa.”

Thénardier nhặt nhẽo đáp:

“Mình hăng nhỉ?”

Hai vợ chồng không nói gì nữa, mấy phút sau thì tắt đèn.

Về phần khách, khách cất gậy và khăn gói vào một xó.

Lúc chủ quán đã ra ngoài, khách mới ngồi xuống ghé bàn ghế bàn nghề ngơi một lúc, rồi tháo giầy, cầm một cây nến, thổi cây kia cho tắt, đẩy cửa ra ngoài, mắt nhìn quanh như muốn tìm cái gì.

Ông đi qua hành lang, đến đầu cầu thang. Tại đây, nghe tiếng thở rất khẽ như tiếng trẻ con thở.

Lần theo tiếng thở, ông đến một cái góc lõm vào sâu bên dưới; ấy chính là cái gầm cầu thang.

Nhìn vào thấy ngổn ngang những sợi cũ, chai lọ vỡ, bụi bặm và mạng nhện chằng đầy; giữa có một cái giường.

Gọi là giường nhưng thật ra chỉ là một cái ổ thùng lòi cả rom ra ngoài; lại có cả một cái chăn rách. Chẳng có khăn trải. Ổ rom đặt ngay trên mặt đất. Đó là giường của Cosette.

Khách đến gần nhìn con bé.

Cosette ngủ say, để nguyên cả quần áo mà ngủ. Mùa rét, nó không dám cởi bớt áo, sợ lạnh. Nó ôm chặt lấy con búp bê; hai mắt búp bê mở to lóng lánh trong đêm tối. Chốc chốc con bé thở dài như sắp tỉnh dậy rồi lại ôm lấy búp bê. Bên cạnh giường chỉ có một chiếc guốc.

Bên kia cửa, đối diện giường Cosette là một cái buồng khá rộng, tối om.

Khách bước vào xem.

Qua làn kính, thấy ở cuối buồng có hai cái giường nhỏ kê song song, khăn trải trắng tinh. Ấy là giường của Azelma và Eponine. Phía sau có cái nôi bằng mây không màu; chính thằng bé kêu khóc suốt lúc tối ngủ ở đấy.

Khách đoán buồng này thông sang buồng vợ chồng Thénardier.

Khách vừa định quay ra thì chợt thấy cái lò sưởi; một loại lò nơi quán trọ vừa to vừa rộng lúc nào cũng có một ngọn lửa heo hắt; về mùa đông, trông vào ngọn lửa chỉ thấy càng thêm lạnh. Nhưng lò này lại không thấy đốt lửa, tro tàn cũng không.

Khách chú ý nhìn thấy hình như có vật gì. Đó là hai chiếc giày trẻ con rất xinh, chiếc to chiếc nhỏ. Ông nhớ ra cái tục đáng yêu lưu lại từ xưa là cứ vào ngày lễ Giáng Sinh thì trẻ con lại để giày vào lò sưởi chờ nàng tiên nửa đêm hiện ra mang cho một món quà sáng chói.

Eponine và Azelma không quên tục ấy nên mỗi đứa đã đem một chiếc giày để trong lò sưởi.

Khách cúi xuống nhìn. Nàng tiên tức là bà mẹ chúng đã qua thăm rồi nên trong mỗi chiếc giày thấy có một đồng mườì xu lấp lánh, mới toanh.

Khách đứng dậy toan bước ra thì thấy ở phía sâu trong xó tối nhất của lò còn một vật gì. Nhìn kỹ là một chiếc guốc bằng gỗ xấu đã mòn vẹt, như nhóp những tro bùn đóng khô lại. Ấy là chiếc guốc của Cosette.

Thì ra mặc dù luôn bị đánh lừa, lòng trẻ con vẫn luôn tin tưởng, nên Cosette cũng để chiếc guốc của mình trong lò sưởi. Một đứa bé chỉ gặp toàn điều thất vọng mà còn biết hy vọng thì thật là điều phấn khởi và thú vị.

Trong guốc chẳng có gì.

Khách lục túi áo gi-lê, cúi xuống để vào guốc của Cosette một đồng Louis bằng vàng.

Rồi ông rón rén bước trở về phòng mình.

(...)

(HẾT TRÍCH)

*(Trần Thị Bông Giấy
(San Jose, thứ Hai April 1/ 2019 11:55 khuya)*

[]